УКРАЇНА

ПАСПОРТ

об'єкта культурної спадщини

Костел св. Ігнатія Лойоли (Преображенська церква)
(складова ансамблю «Ліцей з костьолом»)

Уточнена назва ансамблю «Єзуїтський колегіум (Волинський ліцей)»

(найменування об'єкта)

вид	тип	категорія пам'ятки
пам'ятка архітектури та містобудування	споруда	національного значення

1. Дата утворення об'єкта:

1743 р. (1731–1743 рр.)

2. Місцезнаходження об'єкта:

м. Кременець, Тернопільська область, вул. Ліцейна, 1

3. **Охоронний № пам'ятки**

667

4. Дати і № рішень, відповідно до яких об'єкт узято на державний облік та визначено категорію пам'ятки:

Постанова Ради Міністрів Української ССР від 24 серпня 1963 р. № 970

5. Наявність охоронних дощок, охоронних знаків, інших інформаційних написів, позначок:

Охоронна дошка старого зразка, виготовлена з важкого металу, із написом «Ліцей. Костел. 1731–1743 рр.» знаходиться на східному фасаді південного корпусу ліцею

6. Власник:

Державна власність. Балансоутримувач – Кременецько-Почаївський державний історико-архітектурний заповідник. Тернопільська обл., м. Кременець, вул. Козубського, 6.

7. Користувач:

З 1991 р. у користуванні Української автокефальної православної церкви, з 2005 р. – Української православної церкви Київського патріархату.
Одноповерхова добудова з північного боку, від подвір'я, у користуванні заповідника.

8. Охоронний договір:

З центральним органом виконавчої влади у сфері охорони культурної спадщини
Укладено 18.03.2011 № _____
З користувачами:
З релігійною громадою укладено 23 грудня 2009 року № 313.

9. Функціональне використання:

сучасне	первісне	інші (протягом часу існування об'єкта)
храм, богослужіння	храм, богослужіння	склад, спортзал

10. Історичні дані про об'єкт:

Костел св. Ігнатія Лойоли збудований в 1731–1743 рр. на кошти князя Міхала-Серватія Вишневецького. На думку польської дослідниці М. Мушинської-Красновольської, проект споруди є спільною працею італійського архітектора Паоло Фонтани та Павла Гіжицького. Зокрема, це стосується архітектонічних особливостей костелу і ландшафтної композиції колегіуму. Фундаменти костелу почали закладати 1731 р. Одночасно на кошти князя Януша-Антонія Вишневецького було розпочате будівництво колегіуму, яке закінчилося 1753 р. Курдонер із парадною терасою і статуєю Матері Божої Непорочного Зачаття виник між 1760 і 1762 рр. Первісно тераса мала значно скромніші розміри, постаменти були оздоблені фігурами святих. Сучасного вигляду тераса набула в процесі пізніших перебудов. 1836 р. костел перетворено в православну Преображенську церкву, 1921 р. відновлено як католицький костел. 1940 р. радянська влада закрила храм. Після війни деякий час споруда використовувалася як склад зерна, спортзал, пізніше пустувала. 1991 р. вона була передана православній громаді і освячена як парафіяльна Преображенська церква Української автокефальної православної церкви. Із 2005 р. парафія належить до Української православної церкви Київського патріархату. Коштом громади в храмі ведуться ремонтні роботи

11. Відомості про сучасний стан об'єкта:

Розташування об'єкта і його роль у навколишньому середовищі	Входить в ансамбль ліцею, що знаходиться в історичному середмісті і формує східну сторону колишньої ринкової площі міста. Розміщений на пагорбі, на захід від головної вуличної артерії, є основним компонентом забудови міста. Костел є головною домінантою архітектурного ансамблю. Розпланувальна система, в якій розташований об'єкт, має ландшафтний характер
Ландшафт	Ансамбль знаходиться на схилі пагорба. У західній частині території ботанічний сад. На території ліцею газони-травники, ростуть хвойні та листяні дерева й кущі (смерека, верба, липа, клен, туя, вишня, калина, мирт)
Опис об'єкта	Акцентуюча ланка ансамблю ліцею. За типом сакральна будівля. Загальні габарити 50 х 34 м; загальна висота 22,7 м, висота

	веж головного фасаду 13 м; загальна площа приміщень костелу (без підвалу) 979,82 м^2; загальний об'єм 51 376 м^3. Купольна базиліка з трансептом і двома триярусними вежами, що фланкують головний фасад складної криволінійної форми. Шість пілонів підтримують систему півциркульних і хрещатих склепінь. Чотири західні пілони з допомогою підпружних арок і парусів несуть купол на круглому барабані (висота будівлі в інтер'єрі до зеніту купола 17,95 м). Бічні нави розчленовані на капели з автономним перекриттям. Основна роль у створенні динамічної виразності відведена багатократним розкреповкам арок, пілястрів, антаблементів (цей прийом застосований також на головному фасаді). Коридори й навчальні кімнати корпусів перекриті системою хрещатих склепінь з однобічним коридорним розпланування. Корпуси акцентовані невеликими триярусними вежами. Фасади всього комплексу будівель оформлені пілястрами іонічного ордеру, розкреповані пілястами і розбиті на „дзеркала", вікна оформлені наличниками із замковими каменями. Тераса оточена балюстрадами з білокам'яними декоративними вазами і кованими ґратами. Виразна й складна композиція розчленованих об'ємів, пластична виразність архітектурних деталей ставить ансамбль Волинського ліцею в ряд найхарактерніших творів волинської школи архітектури бароко XVIII ст., що відображають стильові впливи пізнього західного бароко
Перебудови, втрати й історичні нашарування	В середині XIX ст. був значно змінений інтер'єр храму, пристосований під православну церкву. Тоді були залишені тільки амвон і структурні основи деяких вівтарів. У міжвоєнний період інтер'єр набув змін у зв'язку з передачею храму католицькій громаді. У повоєнний період все опорядження інтер'єру ліквідовано, на терасі перед фасадом демонтована фігура Матері Божої Непорочного Зачаття, значною мірою втрачені декоративні оздоблення
Наявність творів мистецтва та їх опис	Залишки стінопису XVIII ст. (у головній наві з правого боку – два картуші з гербами розмірами 40 х 50 см кожен); декоративні вази на балюстраді тераси середини XVIII ст. (камінь, різьба)
Опис території об'єкта	Територія об'єкта, видовжена зі сходу на захід, включає ансамбль костелу й ліцею та колишній чернечий корпус василіанського Богоявленського монастиря (тепер школа № 1). З півночі й півдня безпосередньо до костелу прилягають корпуси ліцею. Північний фасад костелу разом із північним корпусом ліцею формують внутрішнє подвір'я. До північного корпусу ліцею із заходу примикає теперішній гуртожиток педагогічного інституту, а до колишнього чернечого корпусу із заходу примикає головний корпус педагогічного інституту (будівля 1930-х рр.). На площі між школою № 1 та південним копусом ліцею встановлено пам'ятник Тарасові Шевченку. У східній частині на узвишші ботанічний сад, перед яким спортивні майданчики та господарські будівлі. У північній частині знаходяться одно- і двоповерхові житлові будинки
Загальна оцінка технічного стану об'єкта, дата, № акта технічного стану	Костел мурований, тинькований, на підвалах. Фундаменти стрічкові з вапнякових блоків, муровані з цегли й природного каменю. Несучі поздовжні й поперечні стіни муровані з цегли на вапняному розчині. Перекриття над підвалами бочкові з цег-

	ли. Перекриття головної нави цегляні бочкові та хрещаті. Центральний купол цегляний. Капели бічних нав із купольними завершеннями. Підлога з кам'яних плит. Конструкції даху дерев'яні. Ступінь капітальності – мурована споруда з невогнестійким перекриттям. Загальна оцінка технічного стану – задовільна. Акт технічного стану складений 15 лютого 2011 р. у додатку до охоронного договору № _____
Наявність інженерних мереж та інженерного обладнання	Інженерні мережі: освітлення. Характер інженерного обладнання костелу: електричне освітлення й електрична мережа
Дата і № довідки про майнову цінність об'єкта, найменування організації, яка провела оцінку, вартість в гривнях	Майнова оцінка об'єкта в цілому не визначена. Проведена майнова оцінка приміщень КМП «Дизайн», що становлять 99,6 м^2. Оцінювач: приватне підприємство «Консалтингова компанія «Капітал», м. Тернопіль, тел. (0352) 43-49-05. Грошова оцінка, проведена 30. 09. 2009 р., визначена в сумі 193 490,00 грн.

12.Перелік складових (для комплексу (ансамблю), визначного місця):

Костел св. Ігнатія Лойоли (Преображенська церква), Південний навчальний корпус, Північний навчальний корпус.

13.Територія об'єкта (пам'ятки):

Площа	Згідно даних останніх документів загальна площа пам'ятки (ансамбль ліцею) становить 6,1 га (без ботанічного саду). Загальна площа з ботанічним садом, що є невід'ємною складовою ансамблю і входить згідно генплану розвитку ДІАЗу в межі території пам'ятки, – близько10 га
Опис меж території об'єкта	Територія комплексу (ох. № 667) включає костел, північний корпус ліцею, південний корпус ліцею, парк і чернечий корпус василіанського Богоявленського монастиря. Територія обмежена з півдня вул.Словацького, з півночі вул. Харчука, зі сходу вул. Ліцейною, на заході схилами Кременецьких гір. Нижче вул. Ліцейної розміщений меморіальний комплекс радянським воїнам, який знаходиться на місці давньої ринкової площі і є дисонуючим елементом в історичній забудові

14. Оцінка антропологічної, археологічної, естетичної, етнографічної, історичної, мистецької, наукової чи художньої цінності об'єкта:

Якості об'єкта, завдяки яким він набуває культурної цінності як пам'ятка	Пам'ятка в стилі високого бароко, один із кращих архітектурних ансамблів цього стилю на Волині

15.Зона охорони пам'ятки:

Організація-розробник науково-проектної документації	Ін-т «Укрзахідпроектреставрація», м. Львів, пл. Соборна, 3-а, тел. (0322) 72-99-88. Автор розробки – Могитич Р. І. ГАП – Бачинська Л.
Дата розроблення науково-проектної документації	2003–2004 рр.

Дата і номер документа про затвердження науково-проектної документації	Генеральний план розвитку ДІАЗу з дотриманням статусу охоронної зони затверджено 31. 01. 2005 р. рішенням XIX сесії Кременецької міської ради 4-го скликання (попередньо погоджений на засіданні архітектурно-містобудівельної ради при Управлінні містобудування і архітектури Тернопільської облдержадміністрації (протокол № 2 від 19. 02. 2004 р.) і схвалений Науково-методичною радою з питань реставрації та реконструкції пам'яток архітектури та містобудування при Держбуді України 3. 03. 2004 р.)
Короткий опис меж зон охорони із зазначенням площі кожної зони	Об'єкт із прилеглою територією входить до комплесної охоронної зони пам'яток архітектури центральної частини міста Зона охорони пам'ятки у межах заповідника становить бл. 10 га

16. Наявність науково-дослідної та науково-проектної документації на об'єкт:

Найменування документації	Рік розроблення	Автор (організація)	Місце зберігання, інв. №
Попередні роботи.	1976	УСНРВУ (тепер – Ін-т «УкрНДІпроектреставра-ція») м. Київ, пл. Кон-трактова, 1, тел. (044) Гол. арх. Іваненко В.Д. Нач. НМРО-6 Пламеницька О.М.	Архів Ін-ту «Укрзахідпроектреставрація» № Т-29-1.
Попередні роботи. Акт техстану.	1984	Львівська КАРМ (тепер – Ін-т «Укрзахідпроектреставрація»). м. Львів, пл. Соборна 3-а, тел. (0322)79-86-61 ГАП – Гайда М.П.	—"— № Т 29-25.
Ескізний проект пристосування під концертний виставочний зал.	1984	—"— ГАП – Гайда М.П.	—"— № Т 29-13.
Обмірні креслення	1985, 1986	—"— ГАП – Гайда М.П.	—"— № Т 29-2.
Проектно-кошторисна документація (1-ша черга)	2005	Ін-т «Укрзахідпроектреставрація»	
Проектно-кошторисна документація (2-га черга)	2009	Ін-т «Укрзахідпроектреставрація»	

17. Дослідницькі й реставраційні роботи:

Найменування робіт	Рік проведення	Замовник	Виконавець	Підрядна організація
Ремонтно-реставраційні роботи	2007-2008	Кременецько-Почаївський ДІАЗ	ПП РБД «Медик»	ПП РБД «Медик»

18. Основні джерела відомостей про об'єкт:

Археологічні матеріали	Не виявлені
Іконографічні матеріали	Види костелу на фотографіях та малюнках старого м. Кременця – фонди Кременецького краєзнавчого музею. Інтер'єри костелу – приватна збірка Анджея Бетлея (м. Краків, Польща)
Архівні матеріали	
Бібліографічні матеріали	1. Памятники градостроительства и архитектуры Украинской ССР / В 4-х т. – Т. 4. – К.: Будівельник, 1986. – С. 75. 2. Логвин Г. Н. Украина и Молдавия. Справочник-путеводитель. – М.: Искусство; Лейпциг: Эдицион. – С. 385 3. Історія української архітектури / Українська академія архітектури; за ред. В. Тимофієнка. – К.: Техніка, 2003. – С. 224–225. 4. Orłowicz M. Ilustrowany przewodnik po Wołyniu. – Łuck, 1929. – S. 311–313. 5. Betlej A. Paweł Giżycki SJ architekt polski XVIII wieku. – Kraków, 2003. – S. 101–111.

19. До паспорта додаються графічні матеріали та фотофіксація:

Найменування	Кількість	Дата виконання	Виконавець
Генеральний план з позначенням зон охорони	1	2003	Л. Бачинська
Обміри:			
Поповерхові плани	1	2005	О. Мер'є
Креслення фасадів (у разі потреби)	3	2005	Л. Скепко
Розрізи			
Фотофіксація:		2005	І. Сьомочкін
Фото загального вигляду	5		
Фото фрагментів	3		
Фото деталей			
Фото інтер'єрів	6		
Інше (твори мистецтва)	1		

Паспорт склав:

Посада та назва організації	Спеціальність, кваліфікаційний рівень	Прізвище, ініціали	Підпис	Дата складання
Провідний спеціаліст Ін-ту «Укрзахідпроектреставрація», м. Львів	архітектор, мистецтвознавець І кат.	Харчук Х. Р.		08.2005 р.

Начальник Управління реставрації та збереження історичної спадщини Міністерства регіонального розвитку та будівництва України

_____ **С. М. Груздо**

"ПОГОДЖЕНО"

Голова Державної служби з питань національної культурної спадщини Міністерства культури і туризму України:

_____ **А. М. Вінграновський**